

VĒSTURISKO ĒKU ENERGOEFEKTIVITĀTES UZLABOŠANAI

Visā Eiropā arvien vairāk tiek pievērsta uzmanība energoefektivitātei būvniecībā, kas skar arī vēsturiskās ēkas. No visa apbūves apjoma apmēram 3% tiek uzskatītas par kultūrvēsturiski nozīmīgām ēkām, uz kurām attiecināmi kultūras mantojuma saglabāšanas noteikumi. Viens no paņēmieniem, kā samazināt ēku izmantošanai nepieciešamās enerģijas patēriņu, ir ēku siltināšana. Jaunu un efektīvu siltumizolācijas materiālu iestrādāšana ēku norobežojošajās konstrukcijās (ārsienās un augšējo stāvu pārsegumos) saistīta ar šo konstrukciju fizisku izmaiņšanu. Tā kā siltumizolācijai jābūt vienam no norobežojošo konstrukciju ārējiem slāņiem, tad siltināšana neizbēgami skar ēku fasāžu arhitektonisko apdari. Daudzām vēsturiskajām ēkām tā ir saglabājama vērtība. Tāpēc, ja nepieciešams veikt arhitektoniski un kultūrvēsturiski vērtīgu ēku siltināšanu, jāatrisina virkne specifisku problēmu. Šī dokumenta mērķis ir apkopot vēsturisko ēku siltināšanā risināmo vispārējo problēmu kopumu un noteikt pamatprincipus, kuri jāievēro, veicot vēsturisko ēku siltināšanu.

1. Vispārēji atzinumi

Siltumenerģijas zudumi vēsturiskās ēkās ir dažādi un atkarīgi no ēkas veida, arhitektoniskā un būvtehniskā risinājuma, būvniecības darbu izpildes kvalitātes, bojājumiem un nolietojuma. Vidējie siltumenerģijas zudumi ir:

- 25% caur pēdējā stāva pārsegumu vai jumtu,
- 35% caur ēkas ārsienām,
- 20% caur logiem,
- 10% caur durvīm,
- 10% caur pirmā stāva grīdu.

2. Specifiski apstākļi

2.1. Vēsturisko ēku siltināšanā jāņem vērā klimatisko apstākļu īpatnības – vidējais atmosfēras mitrums, bieža temperatūras maiņa un sasalšanas un atkuššanas cikli, kas rada būvtehniskas problēmas ēku ārējās norobežojošajās konstrukcijās.

2.2. Vēsturisko ēku siltināšanā jāievēro būvkonstrukciju stāvoklis, piemēram, bojāta vai pat neeksistējoša hidroizolācija, pret mitruma iedarbību nenoturīgi materiāli u. c.

3. Galvenie pasākumi

3.1. Kultūrvēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanai nepieciešama saudzīga, profesionāla un pēctecīga pieeja. Vispirms jāievieš apsekošana un jākonstatē siltuma zudumu vietas, tā izprotot ēku un tās vērtību. Pēc tam, saudzīgi attiecoties pret saglabājamajām kultūrvēsturiskajām vērtībām, jāizstrādā enerģijas taupīšanas risinājumu pasākumu komplekss.

3.2. Pirms pieņemt lēmumu par radikālu iejaukšanos ēkas konstrukcijās un tās arhitektoniskajā apdarē, jāprognozē iespējamību ilgtermiņā saglabāt ēkas vērtību un jāapsver citas alternatīvas iespējas.

3.3. Katrai kultūrvēsturiskai ēkai nepieciešama regulāra kopšana un savlaicīgi veikti uzturēšanas remontdarbi. Piemēram, tikai sakārtojot nekoptus vai bojātus logus un ārdurvis, siltuma zudumus ēkā var samazināt vidēji par 10–20%.

3.4. Viens no efektīvākajiem vēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanas paņēmieniem, kas turklāt nebojā ēkas arhitektūru, ir pēdējā stāva pārseguma siltināšana.

3.5. Tikai ļoti retos gadījumos pieļaujama kultūrvēsturiski un arhitektoniski vērtīgu ēku fasāžu siltināšana, jo vēsturiskas ēkas vērtība ir ne tikai tās ārējā virsmas forma un krāsa, bet arī substance, konstruktīvais risinājums, oriģinālais dekors un vēsturiskā patina.

4. Ieteikumi

4.1. Lai uzlabotu vēsturisko ēku energoefektivitāti, ieteicams lietot tradicionālus, ar būvnieciskiem pasākumiem tieši nesaistītus, izmaksu ziņā lētus, bet ēkas stilam atbilstošus siltuma taupīšanas pasākumus. Piemēram, aizkari vai iekšējās žalūzijas, īpaši diennakts tumšajā laikā, samazina siltuma zudumus pat par 5 %.

4.2. Vēsturisko ēku siltināšanā jāizvairās no netradicionālu un neatbilstošu materiālu un būvizstrādājumu lietošanas. Šķietami lētu būvizstrādājumu, piemēram, plastmasas logu lietošana patiesībā ir vēsturiskas ēkas mikroklimatam nepiemērota un dārga, ja ņem vērā nepieciešamo materiālu ražošanā radīto dabas piesārņojumu un nolietoto logu pārstrādes izmaksas. Norvēģijā, piemēram, šī izejviela dēļ plastmasas logus vispār nelieto.

4.3. Svarīga vēsturisko ēku arhitektūras sastāvdaļa ir logi. Tie ir viens no aktīvākajiem fasādes elementiem, kā arī stila un laikmeta tehnisko iespēju spogulis. Jācenšas saglabāt katru oriģinālu logu, to kopjot, remontējot un restaurējot. Skandināvijas valstu pieredze rāda, ka pat šķietami bezcerīgā stāvoklī esošus logus iespējams samērā vienkārši restaurēt, pielāgojot tos ilglaicīgai un ērtai lietošanai. Logu nomainīšana atbalstāma tikai gadījumos, ja bojājumu novēršana ievērojami pārsniedz jauna, kvalitatīva un tāda paša materiāla loga izgatavošanas un iestrādāšanas izmaksas. Kā kompromiss pieļaujama logu iekšējo rāmju nomainīšana. Pēc iespējas jā saglabā vismaz logu oriģinālie ārējie rāmji. Logu nomainīšana veicama vienīgi saskaņā ar visas ēkas fasādes risinājuma projektu.

Foto: J. Dambis

